ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
ELEANOR SHARPSTON
της 30ής Μαρτίου 2006 [1]

1. Η υπό κρίση υπόθεση ανέκυψε από αίτηση της εταιρίας Bovemij Verzekeringen NV (στο εξής: Bovemij) προς το γραφείο σημάτων της Μπενελούξ για την καταχώριση του σήματος EUROPOLIS ως λεκτικού σήματος για ορισμένες κατηγορίες υπηρεσιών. Συγκεκριμένα, αφορά τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες ένα σήμα μπορεί να αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα λόγω της χρήσης του κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας περί σημάτων [2].

Εφαρμοστέα κοινοτική νομοθεσία

2. Το πρώτο άρθρο της οδηγίας περί σημάτων ορίζει ότι η οδηγία τυγχάνει εφαρμογής σε κάθε σήμα που αφορά προϊόντα ή υπηρεσίες τα οποία έχουν καταχωριστεί ή δηλωθεί προς καταχώριση α) σε ένα κράτος μέλος ή β) στο γραφείο σημάτων της Μπενελούξ ή γ) αποτελούν αντικείμενο διεθνούς καταχώρισης η οποία ισχύει σ' ένα κράτος μέλος.

3. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, ορίζει:

«1. Δεν καταχωρούνται ή, εάν έχουν καταχωρισθεί, είναι δυνατόν να κηρυχθούν άκυρα:

[...]

β) τα σήματα που στερούνται διακριτικού χαρακτήρα·

γ) τα σήματα που συνίστανται αποκλειστικά από σημεία ή ενδείξεις που μπορούν να χρησιμεύσουν στο εμπόριο, προς δήλωση του είδους, της ποιότητας, της ποσότητας, του προορισμού, της

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 — Πρώτη οδηγία 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 1989, L 40, σ. 1).

αξίας, της γεωγραφικής προέλευσης ή του χρόνου παραγωγής του προϊόντος ή της παροχής της υπηρεσίας ή άλλων χαρακτηριστικών του προϊόντος ή της υπηρεσίας·

δ) τα σήματα που συνίστανται αποκλειστικά από σημεία ή ενδείξεις τα οποία έχουν καταστεί συνήθη στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεμιτή και πάγια πρακτική του εμπορίου·

[...]»

4. Η πρώτη πρόταση του άρθρου 3, παράγραφος 3, έχει ως εξής:

«Ενα σήμα γίνεται δεκτό προς καταχώριση ή δεν κηρύσσεται άκυρο κατ' εφαρμογή της παραγράφου 1, στοιχεία β', γ' ή δ', εφόσον, πριν από την ημερομηνία της αίτησης καταχώρισης και μετά από τη χρήση που του έχει γίνει, απέκτησε διακριτικό χαρακτήρα.»

5. Για λόγους ευκολίας, θα αναφέρω την προϋπόθεση του άρθρου 3, παράγραφος 3, επισημαίνοντας ότι το σήμα πρέπει να έχει αποκτήσει «διακριτικό χαρακτήρα λόγω χρήσης».

6. Ο κανονισμός 40/94 [3] διέπει το κοινοτικό σήμα.

7. Το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχεία β' έως δ', του κανονισμού για το κοινοτικό σήμα έχει ταυτόσημη διατύπωση με το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχεία β' έως δ', της οδηγίας περί σημάτων.

8. Το άρθρο 7, παράγραφος 2, αναφέρει ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, εφαρμόζεται ακόμη και αν οι λόγοι απαραδέκτου υφίστανται μόνο σε ένα τμήμα της Κοινότητας. Δεν υπάρχει αντίστοιχη διάταξη στο άρθρο 3 της οδηγίας περί σημάτων.

9. Το άρθρο 7, παράγραφος 3, που αντιστοιχεί στο άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας, ορίζει ότι ένα σήμα γίνεται δεκτό για καταχώριση σύμφωνα με το άρθρο 7, παράγραφος 1, αν το σήμα έχει αποκτήσει για τα προϊόντα ή υπηρεσίες για τις οποίες ζητείται η καταχώριση διακριτικό χαρακτήρα λόγω της χρήσης που του έχει γίνει.

3 — Ο κανονισμός (ΕΚ) 40/94 της 20ής Δεκεμβρίου 1993, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ 1994, L 11, σ. 1) (στο εξής: κανονισμός για το κοινοτικό σήμα).

Η εφαρμοστέα νομοθεσία της Μπενελούξ

10. Σύμφωνα με τον ενιαίο νόμο της Μπενελούξ περί σημάτων (στο εξής: UBL), οι αιτήσεις για την καταχώριση σημάτων στη Μπενελούξ πρέπει να κατατίθενται στο γραφείο σημάτων της Μπενελούξ. Η καταχώριση του σήματος ισχύει για όλο το έδαφος της Μπενελούξ.

11. Το άρθρο 6 bis, παράγραφος 1, στοιχείο α', του UBL [4] προβλέπει ότι η καταχώριση δεν γίνεται δεκτή, όταν το κατατιθέμενο σημείο δεν συνιστά σήμα κατά την έννοια του άρθρου 1, «ιδίως όταν ελλείπει οποιοσδήποτε διακριτικός χαρακτήρας κατά την έννοια του άρθρου 6 πεντάκις, Β, σημείο 2, της Συμβάσεως των Παρισίων».

12. Το άρθρο αυτό της Συμβάσεως των Παρισίων για την προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας έχει, καθόσον ενδιαφέρει εν προκειμένω, ως εξής:

«Β. Η άρνηση καταχωρίσεως ή η ακύρωση των βιομηχανικών ή εμπορικών σημάτων που αφορά το παρόν άρθρο επιτρέπεται μόνο στις ακόλουθες περιπτώσεις:

[...]

2) Όταν στερούνται παντελώς διακριτικού χαρακτήρα ή συνίστανται αποκλειστικά από σημεία ή ενδείξεις που μπορούν να χρησιμεύσουν, στο εμπόριο, προς δήλωση του είδους, της ποιότητας, της ποσότητας, του προορισμού, της αξίας, της γεωγραφικής προέλευσης των προϊόντων ή του χρόνου παραγωγής, ή έχουν καταστεί συνήθη στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεμιτή και πάγια πρακτική του εμπορίου της χώρας όπου ζητείται η προστασία·»

13. Κατά τον κρίσιμο χρόνο των πραγματικών περιστατικών, το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας περί σημάτων δεν είχε μεταφερθεί στον UBL, μολονότι η έννοια της κτήσεως του διακριτικού χαρακτήρα λόγω χρήσης είχε ήδη προφανώς ληφθεί υπόψη κατά την εξέταση των σημάτων της Μπενελούξ [5].

4 — Σύμφωνα με τη διάταξη περί παραπομπής, η ρύθμιση του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχεία α΄ έως δ΄, της οδηγίας περί σημάτων περιελήφθη στο νέο άρθρο 6 bis, πρώτο εδάφιο, του νέου νόμου της Μπενελούξ, που άρχισε να ισχύει το 2004 κατόπιν της τροποποιήσεως που επήλθε στο Πρωτόκολλο περί τροποποιήσεως του UBL περί σημάτων, της 11ης Δεκεμβρίου 2001 (στο εξής: πρωτόκολλο του 2001). Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο λαμβάνει ως δεδομένο ότι το περιεχόμενο της διατάξεως παρέμεινε ουσιαστικώς το αυτό.

5 — Συνακολούθως, το Πρωτόκολλο του 2001 προσέθεσε στον ενιαίο νόμο της Μπενελούξ ένα νέο άρθρο 14 ter το οποίο ορίζει: «Τα δικαστήρια μπορούν να αποφασίσουν ότι καταχωριθέν σήμα έχει αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα λόγω της χρήσης που του έγινε.» Το άρθρο 14 ter άρχισε να ισχύει την 1η Ιανουαρίου 2004.

14. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας προέκυψε ότι το άρθρο 13C, πρώτο εδάφιο, του UBL (μολονότι δεν μνημονεύεται στη διάταξη περί παραπομπής) ασκεί επίσης επιρροή. Το άρθρο αυτό προβλέπει:

«Το αποκλειστικό δικαίωμα επί σήματος διατυπωμένου σε μία από τις εθνικές ή περιφερειακές γλώσσες της επικράτειας της Μπενελούξ καλύπτει αυτοδικαίως τις μεταφράσεις σε άλλη από τις γλώσσες αυτές.» [6]

Η διαδικασία της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

15. Τον Μάιο του 1997, η Bovemij κατέθεσε το σήμα EUROPOLIS ως λεκτικό σήμα για τις ακόλουθες κλάσεις υπηρεσιών: ασφάλειες, χρηματοπιστωτικές υποθέσεις, νομισματικές υποθέσεις, κτηματομεσιτικές υποθέσεις, μεταφορές, συσκευασία και αποθήκευση εμπορευμάτων, οργάνωση ταξιδίων.

16. Τον Οκτώβριο του 1997, το γραφείο σημάτων της Μπενελούξ γνωστοποίησε στην Bovemij ότι αρνείται προσωρινώς την καταχώριση για τον λόγο ότι το σήμα EUROPOLIS στερείται καθεαυτό διακριτικού χαρακτήρα.

17. Τον Απρίλιο του 1998, η Bovemij υπέβαλε ένσταση κατά της προσωρινής αυτής αρνήσεως για τον λόγο ότι το σημείο χρησιμοποιείται νομίμως ως σήμα στις συναλλαγές από το 1988 από την EUROPOLIS BV, θυγατρική εταιρία της Bovemij.

18. Τον Μάιο του 1998, το γραφείο σημάτων της Μπενελούξ αποφάνθηκε ότι από την ένσταση της Bovemij δεν προκύπτει κανένα στοιχείο που να δικαιολογεί αναθεώρηση της προσωρινής αρνήσεώς του και πληροφόρησε την Bovemij για την απόφασή του περί «οριστικής αρνήσεως» της καταχωρίσεως του σημείου.

19. Η Bovemij άσκησε ενώπιον του Gerechtshof te 's-Gravenhage (Κάτω Χώρες) προσφυγή ζητώντας να υποχρεωθεί το γραφείο σημάτων της Μπενελούξ να καταχωρίσει το σήμα, πρώτον, επειδή το EUROPOLIS έχει εγγενή διακριτικό χαρακτήρα και, επικουρικώς, επειδή έχει χρησιμοποιηθεί ως σήμα πριν από την ημερομηνία της αιτήσεως καταχωρίσεως.

20. Το Gerechtshof κρίνει ότι το σήμα EUROPOLIS συνίσταται αποκλειστικά από σημεία και ενδείξεις που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στο εμπόριο για να προσδιορίσουν χαρακτηριστικά υπηρεσιών και δεν έχει εγγενή διακριτικό χαρακτήρα.

6 — Βλ. απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 2004, C-363/99, Koninklijke KPN Nederland NV (Συλλογή 2004, σ. I-1619, σκέψη 13, όπου η εν λόγω διάταξη αναφέρεται πλήρως).

21. Όσον αφορά την κτήση διακριτικού χαρακτήρα, το Gerechtshof παρατηρεί ότι οι διάδικοι διαφωνούν περί των προϋποθέσεων υπό τις οποίες ένα σήμα μπορεί να αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα λόγω χρήσης. Το γραφείο σημάτων της Μπενελούξ υποστηρίζει ότι λόγω της χρήσης του, το σημείο πρέπει να θεωρηθεί ως σήμα από το οικείο κοινό στο σύνολο της επικράτειας της Μπενελούξ, και επομένως σε κάθε μία από τις τρεις χώρες της Μπενελούξ. Η Bovemij υποστηρίζει ότι, εάν πληρούνται οι λοιπές προϋποθέσεις, αρκεί ένα σημείο να γίνεται αντιληπτό ως σήμα από το οικείο κοινό σε σημαντικό τμήμα της επικράτειας της Μπενελούξ, στη δε υπό κρίση υπόθεση, αποκλειστικά στις Κάτω Χώρες.

22. Επομένως, το Gerechtshof υπέβαλε τα ακόλουθα ερωτήματα στο Δικαστήριο για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως [7]:

«1) Έχει το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας την έννοια ότι για την απόκτηση του διακριτικού χαρακτήρα (εν προκειμένω μέσω σήματος Μπενελούξ) συνεπεία χρήσεως, κατά την έννοια αυτής της παραγράφου, είναι αναγκαίο, πριν από τον χρόνο της καταθέσεώς του, το σημείο να γίνεται αντιληπτό ως σήμα από το οικείο κοινό σε όλο το έδαφος της Μπενελούξ, επομένως στο Βέλγιο, τις Κάτω Χώρες και το Λουξεμβούργο;

Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα:

2) Πληρούται η τιθέμενη με το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας προϋπόθεση για την, κατά την έννοια αυτής της παραγράφου, καταχώριση, όταν το σημείο, συνεπεία της χρήσεώς του, γίνεται αντιληπτό ως σήμα από το οικείο κοινό σε σημαντικό τμήμα του εδάφους της Μπενελούξ, το δε σημαντικό αυτό τμήμα μπορεί πράγματι να είναι παραδείγματος χάριν, μόνον οι Κάτω Χώρες;

3) α) Πρέπει κατά την εκτίμηση του διακριτικού χαρακτήρα λόγω χρήσεως, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας, ενός —αποτελούμενου από μία ή περισσότερες λέξεις μιας επίσημης γλώσσας στο έδαφος κράτους μέλους (ή, όπως εν προκειμένω, στο έδαφος της Μπενελούξ)— σημείου να λαμβάνονται υπόψη οι γλωσσικές περιοχές αυτού του εδάφους;

β) Αρκεί συναφώς για την καταχώριση ως σήματος, εφόσον πληρούνται οι λοιπές προϋποθέσεις για την καταχώριση, το ότι απαιτείται το σημείο να γίνεται

7 — Στην υπό κρίση διάταξη περί παραπομπής, το ερώτημα με τίτλο «πρώτο ερώτημα» είναι χωριστό ερώτημα που το αιτούν δικαστήριο απευθύνει στο δικαστήριο της Μπενελούξ. Κατά συνέπεια, αρίθμησα εκ νέου τα ερωτήματα 2 έως 4 της διάταξης περί παραπομπής ως ερωτήματα 1 έως 3, και θα ακολουθήσω τη νέα αρίθμηση στη συνέχεια των προτάσεών μου.

αντιληπτό ως σήμα από το οικείο κοινό σε σημαντικό τμήμα της γλωσσικής περιοχής του κράτους μέλους (ή, όπως εν προκειμένω, του εδάφους της Μπενελούξ), στο οποίο η εν λόγω γλώσσα ομιλείται επισήμως;

23. Γραπτές παρατηρήσεις υπέβαλαν η Bovemij, το γραφείο σημάτων της Μπενελούξ, η Επιτροπή και οι Κάτω Χώρες. Οι διάδικοι και η Επιτροπή παρέστησαν στην επ' ακροατηρίου συζήτηση. Μόνο το Ηνωμένο Βασίλειο υπέβαλε παρατηρήσεις κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση.

Εκτίμηση

24. Τα υποβληθέντα ερωτήματα θίγουν δύο ζητήματα. Πρώτον, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν, προκειμένου να εκτιμηθεί αν ένα σήμα έχει αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα λόγω χρήσης κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας περί σημάτων, πρέπει να ληφθεί υπόψη η αντίληψη του οικείου κοινού εντός της επικράτειας της Μπενελούξ (ερώτημα 1), ή μόνο σε ένα σημαντικό τμήμα της επικράτειας της Μπενελούξ (ερώτημα 2). Τα ζητήματα αυτά αφορούν γενικώς το δίκαιο των σημάτων. Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο θίγει δύο ζητήματα που αφορούν συγκεκριμένα τα λεκτικά σήματα [8]. Τα ζητήματα αυτά αφορούν τη σημασία που πρέπει να αποδίδεται στις γλωσσικές κοινότητες κατά την εκτίμηση του διακριτικού χαρακτήρα λόγω χρήσης σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 3. Δεδομένου του αντικειμένου της διαφοράς της κύριας δίκης ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, εκτιμώ χρήσιμο να απαντηθούν όλα τα υποβληθέντα ερωτήματα που αφορούν τα λεκτικά σήματα.

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

25. Μεθοδολογικώς επιβάλλεται να αρχίσω με την εξέταση τριών ζητημάτων. Πρώτον, ποιες ρυθμίσεις απορρέουν για τα λεκτικά σήματα από την όλη οικονομία της οδηγίας, και τι έχει αποφανθεί σχετικώς το Δικαστήριο; Δεύτερον, με ποια κριτήρια αποφαίνεται το Δικαστήριο ότι ένα σήμα (και ειδικότερα ένα λεκτικό σήμα) «στερείται κάθε διακριτικού χαρακτήρα» (άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β') και/ή είναι περιγραφικού χαρακτήρα (άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ'); Τρίτον, πως έκρινε το Δικαστήριο τον «διακριτικό χαρακτήρα λόγω χρήσης» για τους σκοπούς του άρθρου 3, παράγραφος 3; Ενόψει αυτού του πλαισίου, τα συγκεκριμένα υποβληθέντα ερωτήματα μπορούν συνεπώς να εξετασθούν με σχετική συντομία.

8 — Στο τρίτο υποβληθέν ερώτημα.

Λεκτικά σήματα

26. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας περί σημάτων απαγορεύει την καταχώριση των «σημάτων που στερούνται διακριτικού χαρακτήρα».

27. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', απαγορεύει την καταχώριση των «εμπορικών σημάτων που συνίστανται αποκλειστικά από σημεία ή ενδείξεις που μπορούν να χρησιμεύσουν στο εμπόριο, προς δήλωση του είδους, της ποιότητας, του προορισμού, της αξίας, της γεωγραφικής προέλευσης ή άλλων χαρακτηριστικών του προϊόντος ή της υπηρεσίας.»

28. Στο πλαίσιο της οδηγίας περί σημάτων, οι λέξεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν διττώς. Πρώτον, μια λέξη ή ένας συνδυασμός λέξεων μπορεί να χρησιμεύσει για τον καθορισμό ορισμένου χαρακτηριστικού ή χαρακτηριστικών του προϊόντος. Οι χρησιμοποιούμενες για τον σκοπό αυτό λέξεις δεν καταχωρίζονται δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ'. Στερούνται επίσης διακριτικού χαρακτήρα σε σχέση με το προϊόν αυτό κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', όπως ήδη έκρινε το Δικαστήριο [9]. Δεύτερον, λέξη ή συνδυασμός λέξεων μπορεί *να προσδιορίζουν* ένα προϊόν (ανεξαρτήτως αν, κατά τη διαδικασία, το περιγράφουν ή δεν το περιγράφουν παρεμπιπτόντως). Τέτοιο λεκτικό σήμα μπορεί να καταχωριστεί ως σήμα διότι δεν εμπίπτει ούτε στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', ούτε στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ'.

29. Σύμφωνα με τη νομολογία, το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', επιδιώκει συγκεκριμένο δημόσιο συμφέρον, δηλαδή όλα τα σημεία ή ενδείξεις που μπορούν να χρησιμεύσουν για τον προσδιορισμό χαρακτηριστικών των προϊόντων ή υπηρεσιών, για τα οποία ζητείται η καταχώριση, μπορεί να χρησιμοποιηθούν ελευθέρως από όλους [10]. Το δημόσιο συμφέρον να μην επιτρέπεται η καταχώριση και η προστασία ως σήματος περιγραφικού συνδυασμού λέξεων είναι σαφές. Η καταχώριση αυτή εμποδίζει άλλες επιχειρήσεις (και, κατά συνέπεια, ενδεχομένως ανταγωνιστές) να χρησιμοποιούν αυτονόητες λέξεις για την περιγραφή των προϊόντων τους στους καταναλωτές [11], και επομένως τίθενται σε δυσμενή θέση από

9 — Βλ., παραδείγματος χάρη, την προαναφερθείσα στην υποσημείωση 6 απόφαση Postkantoor, σκέψη 86, και απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 2004, C-265/00, Campina Melkunie (Συλλογή 2004, σ. I-1699, σκέψη 19).

10 — Απόφαση Campina Melkunie (προαναφερθείσα στην υποσημείωση 9, σκέψη 35)· βλ. επίσης τις αποφάσεις της 4ης Μαΐου 1999, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-108/97 και C-109/97, Windsurfing Chiemsee (Συλλογή 1999, σ. I-2779, σκέψη 25), και της 6ης Μαΐου 2003, C-104/01, Libertel (Συλλογή 2003, σ. I-3793, σκέψη 52).

11 — Βλ. απόφαση της 8ης Απριλίου 2003, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-53/01 έως C-55/01, Linde κ.λπ. (Συλλογή 2003, σ. I-3161, σκέψεις 73 και 74), και την απόφαση Campina Melkunie (προαναφερθείσα στην υποσημείωση 10, σκέψη 36).

απόψεως ανταγωνισμού. Τούτο θα έθιγε άμεσα τον σκοπό της οδηγίας περί σημάτων η οποία προβαίνει σε μερική εναρμόνιση προκειμένου να εξαλειφθούν «οι διαφορές οι οποίες δύνανται να παρεμποδίσουν την ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών και να νοθεύσουν τους όρους ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς» [12].

Ανάλυση σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β΄, και/ή άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ΄

30. Για την εκτίμηση, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β΄, και 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ΄, του εάν ένα σήμα στερείται διακριτικού ή περιγραφικού χαρακτήρα (αντιστοίχως) των προϊόντων ή υπηρεσιών για τα οποία ζητείται η καταχώριση [13], είναι σημαντική η αντίληψη που έχουν οι «ενδιαφερόμενοι κύκλοι». Στον ορισμό που δόθηκε συναφώς, οι ενδιαφερόμενοι κύκλοι αποτελούνται από τους συναλλασσόμενους και τον μέσο καταναλωτή αυτών των προϊόντων ή υπηρεσιών, ο οποίος είναι συνήθως πληροφορημένος και ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος [14].

31. Το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι, λόγω των γλωσσικών, πολιτιστικών, κοινωνικών και οικονομικών διαφορών μεταξύ των κρατών μελών, σήμα που στερείται διακριτικού χαρακτήρα ή είναι περιγραφικό των εν λόγω προϊόντων ή υπηρεσιών σ' ένα κράτος μέλος δεν είναι σε άλλο κράτος μέλος [15] και μπορεί συνεπώς να καταχωριστεί νομοτύπως στο δεύτερο αυτό κράτος μέλος. Επιπλέον, το Δικαστήριο επισήμανε προσφάτως ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχεία β΄ και γ΄, της οδηγίας περί σημάτων δεν απαγορεύει την καταχώριση σ' ένα κράτος μέλος ως εθνικού σήματος, ενός σημείου που αποτελείται από λέξη ή λέξεις δανεισθείσες από τη γλώσσα άλλου κράτους μέλους όπου το σήμα αυτό στερείται διακριτικού χαρακτήρα, εκτός αν οι ενδιαφερόμενοι κύκλοι στο κράτος μέλος όπου ζητήθηκε η καταχώριση

12 — Σκέψη 1.

13 — Λαμβανομένου υπόψη του δημοσίου συμφέροντος προς απαγόρευση της καταχωρίσεως περιγραφικών λέξεων ή συνδυασμού λέξεων, δεν προκαλεί εντύπωση το γεγονός ότι το Δικαστήριο δεν προβαίνει προφανώς γενικώς σε ειδική διάκριση μεταξύ του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β΄ και του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ΄. Επομένως, στην απόφαση Postkantoor, η εξέταση του διακριτικού χαρακτήρα έγινε υπό το πρίσμα του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β΄ (βλ. π.χ. τη σκέψη 29 έως 35), ενώ το ζήτημα του δημοσίου συμφέροντος διατυπώθηκε από απόψεως του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ΄ (βλ. σκέψη 53 έως 58). Στο πλαίσιο των αντιστοίχων διατάξεων του κανονισμού περί του κοινοτικού σήματος η θέση του είναι λιγότερο σαφής. Βλ. τις προτάσεις που ανέπτυξε ο γενικός εισαγγελέας Jacobs στην υπόθεση C-191/01 P, ΓΕΕΑ κατά Wrigley (απόφαση της 23ης Οκτωβρίου 2003, Συλλογή 2003, σ. I-12447, σημεία 51 και 53 και την προπαρατεθείσα νομολογία).

14 — Αποφάσεις Windsurfing Chiemsee (προαναφερθείσα στην υποσημείωση 10, σκέψη 29) και Postkantoor (προαναφερθείσα στην υποσημείωση 6, σκέψη 75).

15 — Απόφαση της 9ης Μαρτίου 2006, C-421/04, Matratzen Concord (Συλλογή 2006, σ. I-2303, σκέψη 25), με την οποία το Δικαστήριο σκοπεί, κατ' αναλογία, όσον αφορά τον παραπλανητικό χαρακτήρα σήματος από της απόψεως του άρθρου 12, παράγραφος 2, στοιχείο β΄, της οδηγίας, την απόφαση της 26ης Νοεμβρίου 1996, C-313/94, Graffione (Συλλογή 1996, σ. I-6039, σκέψη 22). Στο πλαίσιο αυτό, η επίδραση των γλωσσικών, πολιτιστικών, κοινωνικών και οικονομικών διαφορών μεταξύ των κρατών μελών εξετάστηκε στις προτάσεις που ανέπτυξε ο γενικός εισαγγελέας Jacobs στην υπόθεση Graffione, σημείο 10, και στις προτάσεις που ανέπτυξε ο γενικός εισαγγελέας Gulmann στην υπόθεση C-315/92, Clinique (απόφαση της 2ας Φεβρουαρίου 1994, Συλλογή 1994, σ. I-317, σημείο 18).

είναι ικανοί να προσδιορίσουν την έννοια της λέξης ή των λέξεων [16].

32. Δηλαδή, λέξεις που περιέχουν μήνυμα λόγω της ικανότητάς τους να περιγράψουν προϊόντα ή υπηρεσίες δεν μπορούν μεν να καταχωριστούν ως σήματα, αλλά εκεί όπου στερούνται νοήματος λόγω γλωσσικών διαφορών, δεν μπορούν να επιτελέσουν περιγραφική λειτουργία. Επομένως, δεν υφίσταται κανένα εμπόδιο για την καταχώρισή τους προκύπτον από το άρθρο 3, παράγραφος 1.

33. Κατά συνέπεια, η γλωσσική ικανότητα των ενδιαφερομένων κύκλων να προσδιορίζουν την έννοια σημείου αποτελούμενου από λέξη ή λέξεις πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την εκτίμηση ενός σήματος σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β' και/ή άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ'.

Άρθρο 3, παράγραφος 3

34. Για να καθοριστεί αν ένα σήμα έχει αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα λόγω χρήσης για τους σκοπούς του άρθρου 3, παράγραφος 3, η αρμόδια αρχή πρέπει να εκτιμά συνολικά τα στοιχεία που μπορούν να αποδείξουν ότι το σήμα κατέστη κατάλληλο να προσδιορίσει το εν λόγω προϊόν ως προερχόμενο από μια συγκεκριμένη επιχείρηση και επομένως να διακρίνει το προϊόν αυτό από προϊόντα (ή υπηρεσίες) άλλων επιχειρήσεων [17].

35. Στην απόφαση Windsurfing Chiemsee, το Δικαστήριο προέκρινε ότι μπορούν να λαμβάνονται υπόψη οι ακόλουθοι παράγοντες για την εκτίμηση του διακριτικού χαρακτήρα σήματος από της απόψεως του άρθρου 3, παράγραφος 3: το μερίδιο της αγοράς που κατέχει το σήμα, η ένταση, η γεωγραφική έκταση και η διάρκεια της χρήσεως του σήματος αυτού, το μέγεθος των επενδύσεων στις οποίες έχει προβεί η επιχείρηση για την προώθησή του, το ποσοστό των ενδιαφερομένων κύκλων που αναγνωρίζει τα προϊόντα (ή υπηρεσίες) ως προερχόμενα από συγκεκριμένη επιχείρηση, καθώς και οι δηλώσεις εμπορικών και βιομηχανικών επιμελητηρίων ή άλλων επαγγελματικών ενώσεων [18]. Τα στοιχεία αυτά αφορούν α) τη χρήση του σήματος και β) το αν η χρήση αυτή είναι κατάλληλη ή όχι ώστε οι ενδιαφερόμενοι επιχειρηματίες και κατα-

16 — Απόφαση της 9ης Μαρτίου 2006 (προαναφερθείσα στην υποσημείωση 15, σκέψη 26)· βλ. επίσης προτάσεις που ανέπτυξε ο γενικός εισαγγελέας Jacobs στην υπόθεση εκείνη, σημεία 46, 47 και 50.

17 — Βλ. αποφάσεις Windsurfing Chiemsee (προαναφερθείσα στην υποσημείωση 10, σκέψη 49) και Libertel (προαναφερθείσα στην υποσημείωση 10, σκέψη 67). Στις σκέψεις 62 έως 67 της αποφάσεως Libertel περιλαμβάνεται εμπεριστατωμένη και χρήσιμη ανάλυση της λειτουργίας του σήματος, του καθορισμού του ενδιαφερομένου κοινού και της αντιλήψεως που έχει το κοινό για το σήμα, και του τρόπου με τον οποίο ο διακριτικός χαρακτήρας μπορεί να αποκτηθεί λόγω χρήσης.

18 — Απόφαση Windsurfing Chiemsee (προαναφερθείσα στην υποσημείωση 10, σκέψη 51).

ναλωτές μπορούν να αναγνωρίσουν τα προϊόντα ή υπηρεσίες ως προερχόμενα από συγκεκριμένη επιχείρηση.

36. Κατά τη συνολική εξέταση του αν το σήμα έχει αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα λόγω χρήσης, πρέπει να ληφθεί υπόψη αν οι ενδιαφερόμενοι κύκλοι, ή τουλάχιστον ένα σημαντικό τμήμα τους, αναγνωρίζουν τα αγαθά (ή υπηρεσίες) ως προερχόμενα από μια συγκεκριμένη επιχείρηση λόγω του σήματος [19]. Πρέπει να ληφθεί υπόψη η τεκμαιρομένη αντίληψη ενός μέσου καταναλωτή της κατηγορίας των οικείων προϊόντων και υπηρεσιών, που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος [20].

37. Οι προϋποθέσεις που απαιτούνται για να τύχει εφαρμογής το άρθρο 3, παράγραφος 3, αντανακλούν αυτό που το Δικαστήριο έκρινε ως προς την εξέταση, από απόψεως του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', και/ή στοιχείο γ'. Τούτο είναι εύλογο. Αν ένα σήμα δεν μπορεί να καταχωριστεί εκ πρώτης όψεως καθόσον οι ενδιαφερόμενοι κύκλοι, που διαθέτουν ένα εύλογο επίπεδο πληροφόρησης και εύλογες δυνατότητες παρατηρήσεως τείνουν να το αντιληφθούν ως εγγενώς στερούμενο διακριτικού και/ή περιγραφικού χαρακτήρα, πρέπει να εξετάζεται αν η αντίληψη αυτή δεν υφίσταται πλέον, στους ίδιους ενδιαφερόμενους κύκλους, επειδή το σήμα απέκτησε διακριτικό χαρακτήρα λόγω χρήσης [21].

38. Επιδρούν οι γλωσσικές γνώσεις των ενδιαφερομένων κύκλων (οι οποίες, αντίθετα προς τα στοιχεία που απαριθμούνται στην απόφαση Windsurfing Chiemsee, δεν έχουν σχέση με την πραγματική χρήση του λεκτικού σήματος ή την ταυτοποίησή του με το προϊόν) επί της εξετάσεως της κτήσεως του διακριτικού χαρακτήρα λόγω χρήσης; Τούτο εξαρτάται καταρχάς από το γεγονός ότι οι χρησιμοποιούμενες λέξεις έγιναν ή δεν έγιναν αντιληπτές ως περιγραφικές. Εκεί όπου οι ενδιαφερόμενοι κύκλοι δεν αποδίδουν έννοια στις λέξεις, η καταχώριση δεν απαγορεύεται από το άρθρο 3, παράγραφος 1. Επομένως, δεν χρειάζεται να κριθεί αν ο διακριτικός χαρακτήρας αποκτήθηκε λόγω χρήσης για τους σκοπούς του άρθρου 3, παράγραφος 3. Εκεί όπου η περιγραφική έννοια που συνήθως αποδίδουν στις λέξεις οι ενδιαφερόμενοι κύκλοι εμποδίζει την καταχώριση, είναι λυσιτελές να εξετασθεί αν, για

19 — Απόφαση Windsurfing Chiemsee (προαναφερθείσα στην υποσημείωση 10, σκέψη 52). Στη συνέχεια, το εν λόγω κριτήριο εφαρμόστηκε με συνέπεια. Βλ., π.χ. απόφαση της 18ης Ιουνίου 2002, C-299/99, Philips (Συλλογή 2002, σ. I-5475, σκέψεις 61 επ.). Κατά την άποψή μου, «σημαντικό τμήμα» δεν σημαίνει οπωσδήποτε την πλειονότητα των ενδιαφερομένων κύκλων αλλά πάντως ένα σημαντικό τμήμα τους.

20 — Απόφαση Philips (προαναφερθείσα στην υποσημείωση 19, σκέψη 63).

21 — Συναφώς, μπορεί θεμιτώς να γίνει παραλληλισμός μεταξύ της δομής του άρθρου 3, παράγραφος 1, και του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας περί σημάτων, αφενός, και της δομής του άρθρου 7, παράγραφος 1, και του άρθρου 7, παράγραφος 3, του κανονισμού περί του κοινοτικού σήματος αφετέρου. Εφόσον η λογική δομή είναι η ίδια, τα συμπεράσματα της αποφάσεως που εξέδωσε στις 30 Μαρτίου 2000 το Πρωτοδικείο στην υπόθεση Ford Motor κατά ΓΕΕΑ (OPTIONS) T-91/99, (Συλλογή 2000, σ. II-1925, σκέψη 27), μπορούν προφανώς να τύχουν επίσης εφαρμογής στην περίπτωση αυτή. Τούτο δεν σημαίνει παρ' όλ' αυτά, κατά την άποψή μου, ότι τα εδαφικά όρια που έθεσε ο κανονισμός για το κοινοτικό σήμα, όπως εξέθεσε στην απόφαση Ford το Πρωτοδικείο, μπορούν να μεταφερθούν στο πλαίσιο της οδηγίας περί σημάτων (βλ. κατωτέρω τις σκέψεις 44).

τα εν λόγω πρόσωπα, το λεκτικό σήμα απέκτησε παρ' όλ' αυτά περιγραφικό χαρακτήρα λόγω χρήσης και μπορεί επομένως να καταχωριστεί βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 3.

39. Νομίζω ότι η προσέγγιση αυτή απορρέει από την οικονομία του άρθρου 3. Το άρθρο 3, παράγραφος 3, αμβλύνει τους λόγους αρνήσεως που προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχεία β', γ' και δ'. Εφαρμόζεται μόνο στις περιπτώσεις όπου η έλλειψη διακριτικού χαρακτήρα αποδεικνύεται βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 1. Επομένως, είναι εύλογο, όταν τυγχάνει εφαρμογής, να εφαρμόζεται βάσει των ιδίων κριτηρίων με αυτά που χρησίμευσαν για να προσδιορισθεί η αρχική έλλειψη διακριτικού χαρακτήρα.

40. Ενόψει των στοιχείων αυτών, εξετάζω τα συγκεκριμένα ερωτήματα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο.

Πρώτο και δεύτερο ερώτημα: εδαφική έκταση της εκτιμήσεως

41. Με τα δύο αυτά ερωτήματα ζητείται να διευκρινιστεί αν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ενδιαφερόμενοι κύκλοι σε τμήμα του εδάφους της Μπενελούξ ή στο σύνολο του εδάφους αυτού.

42. Το Δικαστήριο έκρινε στην απόφαση General Motors [22] ότι, κατά την εφαρμογή του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας περί σημάτων [23], το έδαφος της Μπενελούξ εξομοιούται με το έδαφος κράτους μέλους. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο έκρινε ότι, για τους σκοπούς του άρθρου 5, παράγραφος 2, αρκεί ένα σήμα Μπενελούξ να έχει αποκτήσει φήμη σε ένα σημαντικό τμήμα του εδάφους της Μπενελούξ, που μπορεί να αντιστοιχεί σ' ένα τμήμα μιας από τις χώρες της Μπενελούξ [24].

43. Τα λεχθέντα για την εδαφική έκταση που πρέπει να ληφθεί υπόψη στο πλαίσιο του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας ισχύουν και για το άρθρο 3. Δεν έχει νόημα να ειπωθεί ότι αρκεί ένα σήμα να έχει φήμη σ' ένα σημαντικό τμήμα του εδάφους της

22 — Απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 1999, C-375/97, General Motors (Συλλογή 1999, σ. I-5421, σκέψη 29).

23 — Το άρθρο 5, παράγραφος 2, προβλέπει: «Ένα κράτος μέλος μπορεί επίσης να προβλέπει ότι ο δικαιούχος δικαιούται να απαγορεύει σε κάθε τρίτο να χρησιμοποιεί στις συναλλαγές, χωρίς τη συγκατάθεσή του, σημείο πανομοιότυπο ή παρόμοιο με το σήμα, για προϊόντα ή υπηρεσίες μη παρόμοιες με εκείνες για τις οποίες το σήμα έχει καταχωριστεί, εάν αυτό χαίρει φήμης μέσα στο κράτος μέλος και η χρησιμοποίηση του σημείου, χωρίς νόμιμη αιτία, θα επέφερε, αχρεωστήτως, όφελος από τον διακριτικό χαρακτήρα ή τη φήμη του σήματος ή θα ήταν βλαπτική για τον εν λόγω διακριτικό χαρακτήρα ή τη φήμη.»

24 — Απόφαση General Motor, προαναφερθείσα, σκέψη 29.

Μπενελούξ, που μπορεί να αντιστοιχεί σε ένα τμήμα μιας από τις χώρες της Μπενελούξ, ώστε ο δικαιούχος του μπορεί να επικαλεσθεί το άρθρο 5, παράγραφος 2, και να απαιτείται περαιτέρω το σήμα να έχει αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα με τη χρήση στο σύνολο του εδάφους της Μπενελούξ για να μπορεί να καταχωριστεί στο πρώτο μέρος.

44. Η θέση του γραφείου σημάτων της Μπενελούξ —δηλαδή ότι το σημείο πρέπει να γίνεται αντιληπτό ως σήμα στο σύνολο του εδάφους της Μπενελούξ για να μπορεί να καταχωριστεί— στηρίζεται στην απόφαση Ford [25]. Στην υπόθεση εκείνη, επρόκειτο για το αν ένα σήμα έχει αποκτήσει επαρκή διακριτικό χαρακτήρα λόγω χρήσης για να καταχωριστεί ως κοινοτικό σήμα βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 3, του κανονισμού για το κοινοτικό σήμα. Θεωρώ ότι η συλλογιστική της εδαφικής εκτιμήσεως στην υπόθεση Ford *δεν* αρμόζει για να καθορισθεί, από της απόψεως της οδηγίας περί σημάτων, αν ένα εθνικό σήμα απέκτησε διακριτικό χαρακτήρα λόγω χρήσης.

45. Το κοινοτικό σήμα και τα εθνικά σήματα διαφέρουν από εννοιολογικής απόψεως. Αν ένα σήμα πρόκειται να αναγνωρισθεί σε κοινοτικό επίπεδο σύμφωνα με τους όρους που θεσπίζονται με τον κανονισμό για το κοινοτικό σήμα, είναι εύλογο να απαιτείται από τον δικαιούχο του σήματος να αποδείξει τον διακριτικό χαρακτήρα που έχει αποκτηθεί λόγω χρήσης σε ευρύτερη γεωγραφική περιφέρεια. Το κοινοτικό σήμα έχει ενιαίο χαρακτήρα σε όλη την Κοινότητα [26]. Η εθνική καταχώριση ενός σήματος του δίνει απλώς τον χαρακτήρα αυτό μέσα στο εν λόγω κράτος μέλος [27]. Είναι ουσιώδες ότι το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού για το κοινοτικό σήμα αναφέρει ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, τυγχάνει εφαρμογής ακόμη και αν οι λόγοι αρνήσεως υφίστανται μόνο σ' ένα τμήμα της Κοινότητας. Παρ' όλ' αυτά, δεν υπάρχει αντίστοιχη διάταξη στο άρθρο 3 της οδηγίας περί σημάτων. Καθόσον το κοινοτικό σήμα είναι ενιαίο σήμα το οποίο, εφόσον καταχωριστεί, παράγει τα αποτελέσματά του σε όλο το έδαφος της Κοινότητας, ορθώς επιβάλλεται η προϋπόθεση του άρθρου 7, παράγραφος 2. Ένα τέτοιο σήμα δεν πρέπει να καταχωριστεί αν υφίστανται, σε οποιοδήποτε τμήμα της Κοινότητας, λόγοι για τη μη καταχώρισή του. Οι ίδιες θεωρήσεις δεν ισχύουν για την καταχώριση εθνικών σημάτων εναρμονισθέντων με την οδηγία περί σημάτων.

46. Περαιτέρω, τα δύο μέτρα αφορούν διαφορετικές καταστάσεις. Μολονότι αμφότερα σκοπούν την ολοκλήρωση και την ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς [28],

25 — Προαναφερθείσα στην υποσημείωση 21.

26 — Βλ. το άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού για το κοινοτικό σήμα.

27 — Ή, στην περίπτωση σήματος Μπενελούξ, μέσα στο Βέλγιο, στο Λουξεμβούργο και στις Κάτω Χώρες.

28 — Βλ. αντιστοίχως, την πρώτη αιτιολογική σκέψη κάθε μέτρου.

η οδηγία περί σημάτων το πράττει σε μικρότερο βαθμό, προβαίνοντας σε μερική εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών περί σημάτων. Αντιθέτως, ο κανονισμός για το κοινοτικό σήμα δημιουργεί ένα νέο είδος δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας, δηλαδή το κοινοτικό σήμα.

47. Τέλος, το Δικαστήριο ερμήνευσε το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας περί σημάτων στην απόφαση General Motors, γνωρίζοντας ότι, εντός του συστήματος καταχωρίσεως σήματος της Μπενελούξ, η καταχώριση σε εθνικό (ή σε εντός Μπενελούξ) επίπεδο δεν είναι δυνατή [29]. Επομένως, προέβη σιωπηρώς στη διάκριση στην οποία προβαίνω εδώ μεταξύ των δύο μέτρων.

48. Συνεπώς, καταλήγω ότι δεν είναι αναγκαίο, για να εκτιμηθεί αν ένα λεκτικό σήμα έχει αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα λόγω χρήσης σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας περί σημάτων, να ληφθεί υπόψη το σύνολο της επικράτειας της Μπενελούξ (Βέλγιο, Κάτω Χώρες και Λουξεμβούργο) αν, για γλωσσικούς λόγους, οι ενδιαφερόμενοι κύκλοι, όπως έχουν καθορισθεί προηγουμένως για τους σκοπούς του άρθρου 3, παράγραφος 1, υφίστανται μόνον σε τμήματα του εδάφους αυτού.

29 — Επομένως, το γεγονός ότι, από μία άποψη, το σήμα Μπενελούξ είναι επίσης «ενιαίο» σήμα στο έδαφος της Μπενελούξ δεν εμπόδισε το Δικαστήριο να κρίνει ότι, για τους σκοπούς του άρθρου 5, παράγραφος 2, αρκεί η φήμη του σήματος σε ένα υποτμήμα του εδάφους της Μπενελούξ, ακόμα και σε ένα τμήμα μιας από τις χώρες της Μπενελούξ.

Ερωτήματα 3α και 3β: γλωσσικές κοινότητες και κρίσιμες για την υπόθεση αναλογίες

49. Συμφωνώ με την πρόταση του γραφείου σημάτων της Μπενελούξ και της Κυβερνήσεως των Κάτω Χωρών ότι οι γλωσσικές κοινότητες σ' ένα κράτος μέλος ή στο έδαφος της Μπενελούξ πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την εκτίμηση του διακριτικού χαρακτήρα που έχει κτηθεί με τη χρήση ενός σημείου που αποτελείται από λέξη ή λέξεις.

50. Για τους λόγους που προανέφερα, οι ενδιαφερόμενοι κύκλοι για τους σκοπούς του άρθρου 3, παράγραφος 3, πρέπει να είναι αυτοί που αποτελούν τη βάση για την άρνηση καταχωρίσεως σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1. Στην υπό κρίση υπόθεση, αυτή είναι η κατηγορία των (ολλανδοφώνων) προσώπων ως προς τα οποία το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι το σήμα EUROPOLIS στερείται διακριτικού χαρακτήρα. Η κτήση διακριτικού χαρακτήρα προϋποθέτει ότι το σήμα στερούνταν αρχικώς διακριτικού χαρακτήρα. Σε υπόθεση όπως η υπό κρίση υπόθεση, αυτή η αρχική έλλειψη διακριτικού χαρακτήρα θεωρείται ότι περιορίζεται σε μία συγκεκριμένη γλωσσική κοινότητα. Κατά συνέπεια, μόνον εντός της γλωσσικής αυτής κοινότητας πρέπει να

κτηθεί ο διακριτικός χαρακτήρας για τους σκοπούς της καταχωρίσεως [30].

51. Το εναπομένον ζήτημα είναι, ποια είναι η αναλογία των ενδιαφερομένων κύκλων που πρέπει να αντιληφθεί ότι το σήμα προσδιορίζει τα οικεία προϊόντα ή υπηρεσίες ως προερχόμενα από συγκεκριμένη επιχείρηση (ώστε να μπορεί να ειπωθεί ότι έχει αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα λόγω χρήσης για τους σκοπούς του άρθρου 3, παράγραφος 3);

52. Νομίζω ότι, στην εξέταση του αν το κατατεθέν λεκτικό σήμα «στερείται κάθε διακριτικού χαρακτήρα» (άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β') και/ή περιγραφικού χαρακτήρα (άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ') είναι εγγενής η αντίληψη ότι μια σημαντική αναλογία των ενδιαφερομένων κύκλων πρέπει να το αντιλαμβάνεται κατ' αυτόν τον τρόπο. Αν οι ενδιαφερόμενοι κύκλοι είναι ευρύτεροι, είναι πιθανόν, από στατιστικής απόψεως, να βρεθούν στοιχεία αποκλίνοντα από τον κανόνα [31]. Όταν οριοθετήσουμε τι είναι «αντιπροσωπευτικό» των ενδιαφερομένων αυτών κύκλων, σημασία έχει το νόημα που αποδίδουν τα στοιχεία θεωρούμενα ως σύνολο. Δεδομένου ότι η καταχώριση λεκτικού σήματος στερεί άλλες επιχειρήσεις της δυνατότητας να χρησιμοποιήσουν περιγραφικώς τις λέξεις αυτές, πράγμα το οποίο μπορεί να έχει επιζήμια συνέπεια για τον ανταγωνισμό στην εν λόγω αγορά, έχει συναφώς σημασία η απαγόρευση καταχωρίσεως λεκτικού σήματος σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 3, εκτός αν σημαντικό τμήμα των ενδιαφερομένων κύκλων αντιλαμβάνεται πράγματι το σήμα ως προσδιορίζον, σαφώς, την προέλευση των προϊόντων ή υπηρεσιών επί των οποίων εφαρμόζεται.

53. Επομένως, αν ευλόγως αναμένεται ότι σημαντικό τμήμα των ενδιαφερομένων κύκλων αντιλαμβάνεται την έννοια του σήματος του οποίου ζητείται η καταχώριση (ώστε, εκ πρώτης όψεως, το σήμα στερείται διακριτικού χαρακτήρα για τους σκοπούς του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', και/ή είναι περιγραφικό κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ'), το κρίσιμο ερώτημα έγκειται στο αν σημαντικό ποσοστό των ιδίων ενδιαφερομένων κύκλων, που προσδίδουν κάποιο νόημα στο σήμα, αντιλαμβάνονται ότι το σήμα προσδιορίζει τα οικεία προϊόντα ή υπηρεσίες ως προερχόμενα από μια συγκεκριμένη επιχείρηση (ούτως ώστε μπορεί να ειπωθεί ότι έχει αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα λόγω χρήσης για τους σκοπούς του άρθρου 3, παράγραφος 3). Αντιστρόφως, δεν πρέπει να

30 — Συναφώς, υπενθυμίζω ότι στην απόφαση Liberte! (προαναφερθείσα στην υποσημείωση 10, σκέψη 76), το Δικαστήριο τόνισε ότι η αρμόδια αρχή «δεν μπορεί να προβεί σε εξέταση in abstracto, αλλά η εξέταση αυτή πρέπει οπωσδήποτε να γίνει in concreto. Κατά την εξέταση αυτή πρέπει να ληφθούν υπόψη όλα τα σχετικά περιστατικά της συγκεκριμένης υποθέσεως [...]». Όπου, όπως εν προκειμένω, η «συγκεκριμένη υπόθεση» συνεπάγεται οπωσδήποτε εκτίμηση κατά την οποία πρέπει να ληφθούν υπόψη οι γλωσσικές διαφορές, το γλωσσικό στοιχείο πρέπει να ληφθεί υπόψη με συνέπεια καθ' όλη την ανάλυση.

31 — Εν προκειμένω, είναι δυνατόν να υπάρξουν δύο μόνο στοιχεία: περιγραφικά ή μη περιγραφικά.

επιτρέπεται η καταχώριση σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 3, όταν ένα σημείο κατέστη διακριτικό απλώς για ένα μικρό, κατ' αντίθεση προς το σημαντικό, ποσοστό των ενδιαφερομένων κύκλων στο έδαφος της Μπενελούξ.

54. Η αντίθετη προσέγγιση έχει προφανή μειονεκτήματα —δηλαδή, να επιτραπεί η καταχώριση αν μπορεί να αποδειχθεί ότι ακόμη κι ένα μικρό ποσοστό των ενδιαφερομένων κύκλων στο σύνολο του εδάφους θεωρεί ότι το σήμα έχει αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα. Πρώτον, τούτο οδηγεί σε κατάσταση όπου το σήμα που εξακολουθεί να περιγράφει τα προϊόντα ή υπηρεσίες για το υπόλοιπο τμήμα των ενδιαφερομένων κύκλων [32], δεν μπορεί στο εξής να χρησιμοποιηθεί από άλλες επιχειρήσεις επειδή έχει καταχωριστεί σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 3. Τούτο υπονομεύει τον σκοπό του δημοσίου συμφέροντος του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', ότι όλα τα σημεία ή ενδείξεις που μπορούν να χρησιμεύσουν για να προσδιορίσουν χαρακτηριστικά των προϊόντων ή υπηρεσιών για τα οποία ζητείται η καταχώριση μπορούν να χρησιμοποιούνται ελεύθερα απ' όλους [33].

55. Δεύτερον, τούτο συνεπάγεται ότι το άρθρο 3, παράγραφος 3, μπορεί να εφαρμοστεί ανεξαρτήτως του άρθρου 3, παράγραφος 1. Τούτο όχι μόνον αντίκειται στη διατύπωση του άρθρου 3, παράγραφος 3, η οποία αναφέρει ότι το άρθρο 3, παράγραφος 3, αμβλύνει τη ρύθμιση του άρθρου 3, παράγραφος 1, αλλά θα οδηγήσει επίσης στο παράδοξο ότι οι δύο διατάξεις —που έχουν αντίθετα αποτελέσματα— μπορούν να πληρούνται συγχρόνως επί του ιδίου εδάφους. Τούτο θα καθιστούσε ασυνεπή κάθε προσπάθεια εκτιμήσεως της δυνατότητας ενός σήματος να καταχωριστεί, το οποίο μπορεί να αποδειχθεί ότι έχει συγχρόνως περιγραφικό και διακριτικό χαρακτήρα επί του ιδίου εδάφους.

56. Υπενθυμίζω επίσης ότι, βάσει του άρθρου 13C, παράγραφος 1, του UBL, το αποκλειστικό δικαίωμα επί σήματος που έχει διατυπωθεί σε μία από τις εθνικές ή περιφερειακές γλώσσες του εδάφους της Μπενελούξ επεκτείνεται αυτόματα στις μεταφράσεις σε άλλες από αυτές τις γλώσσες. Μολονότι τούτο δεν αποτελεί ζήτημα που ανέκυψε με τη διάταξη περί παραπομπής, θεωρώ ότι το άρθρο αυτό αποκλείει την καταχώριση λεκτικού σήματος βάσει του διακριτικού χαρακτήρα λόγω χρήσης όταν αναγνωρίζεται μόνον από αμελητέο ποσοστό των ενδιαφερομένων κύκλων, που είναι εγκατεστημένο σε ένα τμήμα του εδάφους. Τέτοιου είδους διάταξη επιτείνει το περιοριστικό αποτέλεσμα της καταχωρίσεως του σήματος. Κατά συνέπεια, τονίζει τη σημασία του να μην παρακάμπτονται οι σκοποί δημοσίου συμφέροντος στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β' και στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', πλην της περιπτώσεως όπου αποδεικνύεται πράγματι

32 — Ως υποθετική περίπτωση, ένα ευρύτερο τμήμα.

33 — Βλ. σκέψη 29 ανωτέρω και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία.

σαφώς η κτήση διακριτικού χαρακτήρα λόγω χρήσης[34].

57. Για τους λόγους αυτούς, απορρίπτω το επιχείρημα της Bovemij και της Ολλανδικής Κυβερνήσεως, το οποίο αντλούν κατ' αναλογία από τη συλλογιστική της αποφάσεως General Motors, ότι αρκεί το σήμα να γίνεται αντιληπτό από τους ενδιαφερόμενους κύκλους ως σήμα σ' ένα ουσιώδες τμήμα της οικείας γλωσσικής κοινότητας εντός (κράτους μέλους ή) του εδάφους της Μπενελούξ όπου η εν λόγω γλώσσα είναι επίσημη. Δεν είναι δύσκολο να γίνουν αντιληπτές οι περιστάσεις υπό τις οποίες ένα σήμα ή μια ένδειξη μπορεί να καταστεί διακριτικό λόγω χρήσης σε ένα σημαντικό τμήμα μόνον μιας συγκεκριμένης διαιρέσεως γλωσσικής κοινότητας στην Μπενελούξ[35]. Κατά την άποψή μου, σε μια τέτοια διαίρεση μπορεί να περιλαμβάνεται μόνον ένα μικρό ποσοστό ενδιαφερομένων κύκλων[36]. Για τους προαναφερθέντες λόγους, τούτο δεν αποτελεί επαρκή βάση για να αποδειχθεί η κτήση ιδιωτικού χαρακτήρα λόγω χρήσης. Πρέπει μάλλον, τουλάχιστον ένα σημαντικό τμήμα των ενδιαφερομένων κύκλων να αναγνωρίζουν τα οικεία προϊόντα ή υπηρεσίες ως προερχόμενα από μια συγκεκριμένη επιχείρηση. Οι ενδιαφερόμενοι αυτοί κύκλοι πρέπει να ανήκουν στη γλωσσική κοινότητα εντός του κράτους μέλους (ή εν προκειμένω, εντός του εδάφους της Μπενελούξ) ως σύνολο.

58. Επομένως, συμφωνώ με την Επιτροπή ότι, όταν ένα λεκτικό σήμα δεν γίνεται δεκτό προς καταχώριση ως στερούμενο κάθε διακριτικού χαρακτήρα (άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β') και/ή επειδή είναι περιγραφικό (άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ') σε μια συγκεκριμένη γλώσσα, το σήμα αυτό μπορεί να καταχωριστεί μόνο με βάση το άρθρο 3, παράγραφος 3, αν μπορεί να αποδειχθεί ότι το σήμα έχει αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα λόγω χρήσης στο σύνολο της εν λόγω γλωσσικής κοινότητας.

59. Επομένως, διευκρινίζω ότι δεν αποδέχομαι την πρόταση της Επιτροπής να μεταφερθεί στο πλαίσιο της οδηγίας περί σημάτων, η ανάλυση των άρθρων 7, παράγραφος 1 έως 7, παράγραφος 3 του κανονισμού για το κοινοτικό σήμα στην οποία προέβη το Πρωτοδικείο στην απόφαση Ford[37]. Όπως ήδη ανέφερα, θεωρώ ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο μέτρων που καθιστούν απρόσφορη τη μεταφορά αυτή.

34 — Το σημείο τούτο δεν αναπτύχθηκε πράγματι στην προκειμένη διαδικασία. Θεωρώ ότι, αν η μετάφραση (του Europolis, παραδείγματος χάρη στα γαλλικά ως Europolice) δεν υφίσταται πριν από την αίτηση καταχωρίσεως, ο μεταφραζόμενος όρος δεν μπορεί (εξ ορισμού) να έχει αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα λόγω χρήσης για τους σκοπούς του άρθρου 3, παράγραφος 3. Εφόσον η μετάφραση θα επιδιώξει να αποδώσει τον διακριτικό χαρακτήρα του πρωτοτύπου, δύναται πιθανόν λιγότερο πάντως να εμπίπτει στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β' και/ή γ'.

35 — Παραδείγματος χάρη, την Φλάνδρα.

36 — Θεωρώντας ότι η ενδιαφερόμενη γλωσσική κοινότητα αποτελείται από όλους τους ολλανδόφωνους του εδάφους της Μπενελούξ, όχι μόνο στη Φλάνδρα, αλλά επίσης (τουλάχιστον) στις Κάτω Χώρες και στη δίγλωσση περιοχή των Βρυξελών.

37 — Βλ. σκέψεις 25 έως 27 της αποφάσεως, παρατεθείσα στην υποσημείωση 21 ανωτέρω.

Πρόταση

60. Για τους προαναφερθέντες λόγους, θεωρώ ότι το Δικαστήριο πρέπει να απαντήσει ως εξής στα υποβληθέντα από το Gerechtshof ερωτήματα:

«1) Η εξέταση της κτήσεως διακριτικού χαρακτήρα λόγω χρήσης ενός λεκτικού σήματος από της απόψεως του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας περί σημάτων δεν απαιτεί να εξετάζεται το σύνολο του εδάφους της Μπενελούξ (Βέλγιο, Κάτω Χώρες, Λουξεμβούργο) αν, για γλωσσικούς λόγους, οι ενδιαφερόμενοι κύκλοι, όπως καθορίστηκαν προηγουμένως για τους σκοπούς του άρθρου 3, παράγραφος 1, βρίσκονται μόνον σε τμήματα του εδάφους αυτού.

2) α) Οι γλωσσικές κοινότητες εντός κράτους μέλους ή εντός του εδάφους της Μπενελούξ πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την εκτίμηση του αν ένα σημείο που αποτελείται από λέξη ή λέξεις έχει αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα λόγω χρήσης.

β) Το λεκτικό σήμα, του οποίου η καταχώριση δεν έγινε δεκτή επειδή στερείται κάθε διακριτικού χαρακτήρα (άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β΄) ή/και επειδή αποτελείται εξ ολοκλήρου από λέξεις που είναι περιγραφικές σε συγκεκριμένη γλώσσα (άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ΄), μπορεί να καταχωριστεί σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 3, μόνο αν μπορεί να αποδειχθεί ότι το σήμα έχει αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα λόγω χρήσης στο σύνολο της εν λόγω γλωσσικής κοινότητας (συγκεκριμένα, του κράτους μέλους, ή του εδάφους της Μπενελούξ λαμβανομένης ως σύνολο).»